

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Таркыймазлыкъ ыспас

Терс-Къолда – Хорламланы паркы

Орта кюн Терс-Къолда Гара суланы таласында Хорламланы паркы ачылганды. Кыуанчлы ишге Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков**, «Россей – иги онглары кыралы» организацианы таматасы **Алексей Комиссаров**, РФ-ни Экономиканы айнытуу министрствосуну келечиси, «Элбрусха ёрлеу» проектни эмда «Элбрус» клубну башчысы **Татьяна**

Дьяконова, РФ-ни Энергетика министрствосуну ТЭК-ни айнытуу арасыны таматасы **Олег Жданев**, «Россейни алчылары» конкурсуну алчылары эм башхала къатышхандыла. Бу ишни башларны аллында жыйылгъанла Бесланда терактада жолугъанланы бир минутну шаш суюлип эсгергендиле. Ызы бла Казбек Коков къонакъланы бу ариу тий

реде быллай мағаналы парк ачылганы бла алгышлагъанды. «Биз бай тарыхы, бай төрелери болгъан деменгиле кыралда жашайбыз. Кесибиз кёргенибизча, шёндюго дуня бек терк тюрлене барады. Алай жамауатда хорламларыбыз, тарыхыбыз бла ёхтемленирге итинуилюк а чырта таркыймайды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Хурметлеу

Адмирал Головкинго – эсгертме, аны аты бла сквер да

Нальчикде Арсений Головкону атын жюрюген орамда белгиле адмиралны эсгертмеси ачылганды. Кыуан-

организацияланы эмда власть органланы келечилери, шахарчыла да къатышхандыла. Сыйлы къонакъланы санында

члы ишге республиканы Башчысы **Казбек Коков**, Парламентни эмда Правительствоу председателери, жамауат

Головкону кызы эмда туудугу да бар ёдиле. Казбек Валерьевич хурметли адмиралны жашау жолуну, шимал флот-

ну айныууна, кыралны кёркёуусулугун кючлендириуге ол нечик уллу кыйын салганын белгилегенди. Аны аты аталгъан орамда орнатылгъан эсгертме айтхылы аскерчини жигитлигини, Уллу Хорламны жуукълашдырырга этген кёшумчулугуну белгиси боллукъду, дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Гитче эмда орта бизнесни айнытуугъа алланып

Къабарты-Малкъарны Предпринимательствога себеплик этиу арасында «Кыйын кезиуледе гитче бизнесни айнытуу» деген ююнчю конференция онлайн халда бардырылгъанды. Аны ишине республикада гитче эмда орта бизнес бла кюрешгенле къатышхандыла, деп билдиргендиле КъМР-ни Экономиканы айнытуу министрствосундан.

Конференция «Гитче, орта эмда энчи предпринимательство бла кюреширге себеплик этиу» деген миллет проектни чеклеринде, РФ-ни Экономиканы айнытуу министрствосуну болушлугу бла кюралгъанды. Къонакъланы санында предприниматель, маркетинг, бизнес-тренер, «Ахчагъа эс буруу» деген программаны автору **Алексей Верегин**, Праганы экономика эм политика академиясыны келечиси **Ольга Ладога-Ячменева**, Head Hunter интернет-компанияда маркетинг эмда жамауат бла байламлыкъла жаны бла алчы менеджер **Арина Сискевич** болгъандыла.

Сагъынылгъан араны башчысы **Залим Кайсинов** ал сезонде учреждениада гитче эмда орта предпринимательство бла кюрешгенлеге себеплик этиу

жаны бла не жумушла тамамланганылары юсонден хапарлагъанды. Ызы бла чакъырылгъан специалистле бла бирге республикада бизнесни айнытуу жоллары, къаллай кемчиликке тюберге тошгенин, шёндюго кыйын кезиуде предпринимательге кырал не бла билеклик этгенин, ишчи кадрла бла жалчытуу амалланы да сюзгенди.

Конференцияны ахырында анга къатышханланы барына да тийишли сертификатла берилгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

«Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы корона-вирус инфекция (2019-nCoV) андан ары жайылмаз ююнчю кёшакъ мадарла этиуню юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына тюзетиуле кийириуню юсонден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. «Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы корона-вирус инфекция (2019-nCoV) андан ары жайылмаз ююнчю кёшакъ мадарла этиуню юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгъарылгъан 19-УГ номерли Указына быллай тюзетиуле кийирирге:

2.6-чы пунктну «а» подпунктуна «2020 жылны 6 сентябрине дери» деген сёзледен сора «2020 жылны 7 сентябринден 2020 жылны 20 сентябрине дери эмда 2020 жылны 20 сентябринден 2020 жылны 4 октябрине дери» деген сёзлени кёшаргъа.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылны 4 сентябри, №118-УГ

Жазылыу - 2020

Окьюучуларыбызны санына кёшула барады

Хурметли жамауат!

Тюрлю-тюрлю сылтаула бла бир-бирле «Заманга» толу алты айга жазыламай къаладыла. Артада халны аз-аз тюзетдиле. Сёз ююнчю, шёндюго айда окьюучуларыбызны санына, кёуанчха, 24 адам кёшулгъанды.

Аны не ююнчю айтабыз? Сиз, багъалы шуйёхла, алчыла эндиги жылны тёртюнчю кварталына «Заманга» жазыламаган эсегиз, бу ишни сентябрини 25 дери тамалласагъыз, аны тибизде чыккыган газетни 1 октябрден алып, оккуп турурга онг табарыксыз.

Тибизде чыккыган газетни 1 октябрден алып, оккуп турурга онг табарыксыз.

Жазылыуну юч айгъа багъасы – 342 сом 24 капек.

Бизни индексбиз – П5893

Эсепле

Чегем – битеуроссей конкурсда алчыланы тизмесинде

РФ-ни Правительствоосу ырахат шахар болум ктуруу жаны бла проектлени 4-чю битеуроссей конкурсуну эсеплерин чыгъаргъанды. «20 минг адамга дери жашагъан гитче шахарла» деген кёуумда хорлагъанланы санына Къабарты-Малкъарны Чегем шахары да киргенди. Проектге кёре Чегемни ара

шахарында 4 энчи тийре кыраллыкъды: маданият, спорт, сабий эмда солуу. Дагъыда терекле салды, айбатландырыу, жауу жолчукъла ктуруу, гитче архитектура формала тохташдырыу, сабийле ойнарча майданла жарашдырыу жумушла да тамамландырыллыкъдыла. Саугъа ахчаны ёлчеми 50 миллион сомду.

Терс-Къолда – Хорламланы паркы

Ахыры.

Аллы 1-чи бетдеди.

Бу парк комплекс да аланы сакълауга кшошмчулук этеригине шынама. Аны аты окъу-

этгенлеге ыразылыгын билдиргенди.

«Элбрус – Россейни, Европаны да эм бийик тѣппесиди. Анга ѳрлерге итинген хар кимге да ол арсарлыгын неда къор-

чакъырганды: «Адам не къадар кѳп иги иш этсе, берсе, ич дуниясы ол къадар бай бола барады. Паркны къурау жаны бла огъурлу ишни къолгъа алганла сау болсунла».

Алгъышлау сѳзлерин РФ-ни Жигити, лѳтчик-космонавт **Сергей Рязанский**, Минги таугъа алгъаракъда ѳрлеген 83-жыллык **Жаппуланы Рамазан**, «Россейни алчылары» конкурсну талай финалисти да айтхандыла. Ызы бла къонакъла бары да тауну паркны ортасында ишленген белгисине эсгеру тасмачыкыла къысып, аллында

на хорламланы баямлайды. Ала кѳп тюрлю боладыла: бирлери тарых бла байламлы, башхалары инсанни энчи хорламы. Алай барыбызгъа да эм магъаналысы уа – Уллу Ата Журт урушда хорламды.

Бютюнлюкде да къыралыбыз халкъла аралы террорчулукъ бла уруш бардырады. Кѳп болмай пандемиягъа тюбегенбиз да, врачларыбыз кечекюн демей аны бла къорешуудеде, алимле уа вакцина къурап тийишли жууап бергенди. Дагъыда спортчуларыбызны къыралны атын махтау бла айтдырган хорламлары, сабийлерибизни жетишимлери да, - деп республиканы Башчысы паркны къурагъа оноу

къууларын онглауу белгисиди. Саулай къыралны хорламы да ма аладан къуралады», - дегенди **Алексей Комиссаров**. «Элбрус» клубну башчысы **Татьяна Дьяконова** уа къысы жетишимге да игилик, ахшы ишле жаны бла багъа берирге

суратха тшошгенди.

Айтханыбызча, Хорламланы паркы Гара суулары таласында ишленгенди. Анда къайын эмда назы терекле, жабышмакъ, наньык, мурку юлкъоле, гюлле да орнатылгъандыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Бизнес-школ

«Иш кѳллу Россей» жамаудат организацияны Къабарты-Малкъарда бѳлюму къурагъан жаш тѳлю Бизнес-школда бу кюнледе проектлени къоруула болганды. Выпускникле жарашдырган ишлеге багъа берген комиссиягъа бу организацияны башчысы **Юлия Пархоменко** таматалыкъ этгенди. Биригиуну прес-

Жаш тѳлюню проектлерине – иги багъа

службасындан билдиргенлерине кѳре, анда эпидемиология болумну осаллыгын эсге алып, къоруулауу онлайн халда бардырыгъа оноу этгенди.

Бизнес-школ къурагъанлы талай жыл болады. Аны быйылгы курсуна къатышыргъа сюенгенден 50 заявка берилген эди. Окъуу (биринчи айда) Къабарты-Малкъар къырал университетде бардырылганды. Ызы бла, пандемия башланганы хатасындан, онлайн халгъа кѳчюрюленди.

Окъууну кезиунде жаш адамла бизнесни КАНВАС схема бла къурау гъа, маркетинге, рекламагъа, товарланы эмда жумушланы сатаргъа эмда берирге, проектлени финансы жаны бла къыйматлылыгын ойларгъа, оноу этерге, презентациала бардырыгъа юйренгенди.

Бизнесни ачарча ахчаны къалай эмда къайдан мажарыгъа боллууу да билгенди. Тийишли билимни алагъа бизнес-тренерле **Наталья Костенко**, **Евгения Васильченко** эм **Нурхани-Милана Махова**, Ингушетияда

спортну айнытуу жаны бла «Жыгъыш эмда хорла» фондну президенти **Зураб Мальсагов**, консультант **Фатима Куашева**, «Россейни алчылары» конкурсну финалисти **Екатерина Борисевич**, Elap компанияны башчысы **Диана Тхамадоква**, организацияны келечилери эм башхала бергенди.

Окъууну ахырында къоруулау гъа эки бизнес-проект жетгенди: аудиторну ишин бардыруу эмда кѳл бла ариу затла ишлеуу бла байламлыла. Комиссия алагъа бийик багъа бергенди, предприниматель коллегаларына хунерли жаш тѳлюге эс бурургъа чакъыргъанды.

МУРАТЛАНЫ О.

Адмирал Головкин – эсгертеме, аны аты бла сквер да

Ахыры.

Аллы 1-чи бетдеди.

- Аныча адамларыбиз жанларын аямай фашизмни ууатхандыла, бизге – жангы тѳлюлеге – мамыр жашау этер онг бергенди. Айтхылы жерлешибизни, дегенгили къыралыбызны белгили адамларыны жигитликlerini юсюнден унутмай, аны юсюнден ызыбыздан келген тѳлюлеге да билдирге борчулбуз, - деп къошханды республикабызны таматасы.

Дагъыда эсгертемени орнатуу эмда аны тѳрегинде ариу сквер къурау ишни башлагъанлагъа, аны барын да къысха заманын ичинде тындыргъанлагъа да ыразылыгын билдиргенди.

«Жанынгы окъуна бер, алай Ата журтуну уа къоруула» деген сѳзлени Арсений Головкича алай

жигит адамны юсюнден айттыргъа тийишлиди», - дегенди ызы бла сѳлешген **Башир Сокуров**, отставкада биринчи ранглы капитан, КъМкъУ-ну ветеранларыны советини келечиси. Ол шимал флотда аскер къуллукъ этген кезиунде айтхылы жерлешибизни иш кѳллюлюгюню, оноу эте, нызамлыкны тохташдыра билгенини юсюнден къаллай хапарла жюрюгенини юсюнден кѳп шартла келтиргенди.

Адмиралны кызы **Наталья Головкин**: «Быйыл 23 июнда – атамы туугъан кюнунде - манга Москвагъа сѳлешип, жууукъ кезиунде Нальчикде аны эсгертеми ишленирикди дегенлеринде, ийнанган окъуна этмеген эдим. Ким къореширкиди аллай ишле бла шѳндю къоркъууу пандемия баргъан кезиунде. Алай проектни башлагъанла кюн сайын

суратла жиберип тебиргенлеринде уа, бек къууанам.

Бютюн а мен кызым бла бу ариу шахарда, огъурлу жерде къонакъдама. Айтылгъаны бла этилгенни арасы алай къысха болур деп а ким сунар эди...

Бютюнда сѳйир неди десегиз, жезден ишленген эсгертемени аллында ауурлугъу юч жою килограмм болгъан (кемеде) сынжыргъа тагъылгъан темир ыргъакъ. Айтхаларына кѳре, аны Кронштадта мажарып келтиргенди бери. Бек уллу къыйын салгъансыз, сау болуугъуз», - дегенди.

Ызы бла Казбек Коква Наталья Головкин бла эсгертемени ачхандыла. Ала бла бирге бирсиле да аны аллына гюлле салгъандыла эм суратха тшошгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Оператив штаб

Сансыз болмазгъа, къапланы кийиуню тохтатмазгъа

Къабарты-Малкъарда Коронавирус инфекциядан сакъланыуу эмда аны жайлыууна контроль этуу жаны бла оператив штаб билдиргенге кѳре, бу жангы ауруудан ауругъанланы саны арт сутканы ичинде 30-гъа жетгенди. Энди ала саулай да 6229 болгъандыла.

Бу вирусдан битеу да 6155 адам сау болуп къуулулганды, бир суткагъа алагъа 17 адам къошулганды. Госпитальлада 395 саусуз жатады, 23 реанимациядадыла. Елгенле уа, насыпка, жокъдула.

Оператив штабда республикада эпидемиология халны тухтуулууу санайдыла. Саусулагъа къошула баргъаны да адамланы солургъа аслам халда чыкъгъанлары бла байламлыды. Медикле уа, коронавирус инфекцияны къоркъууу кетмегенин, анга жагъыргъанланы асламысы – бешден тѳртюсю – аны женгил формада эмда бир тюрлю белгисиз кѳчюрюленерин эсгертеди-ле, сансыз болмазгъа,

къапланы кийгени тохтатмазгъа, кѳп адамла болгъан жерде бир бирден узагыракъда тууругъа чакъырадыла.

Шимал Кавказда бир сутканы ичинде вирус 359 адамгъа жукъганы ачыкъланганды. Ставрополь крайда бла Дагъыстанда ауругъанланы саны барысындан да кѳддю. Къарачай-Черкесде да жангы ачыкъланган саусууланы саны ѳсе башлагъанды – байрым кюн, республиканы оператив штабы билдиргенге кѳре, бир суткагъа 63 адам ауругъанды. Ковидден ауругъанлагъа бек аз къошулгъаны бла уа алчылыкны энтда да Чечен Республика тутады.

Россейде уа арт сутканы ичинде коронавирусдан ауругъанланы саны 15 августдан бери биринчи кѳре 5 миңден озгъанды – эсепге 5 110 адам алыннганды. РФ-ни коронавируса къжау къореш жаны бла оператив штабында билдиргенлерича, бу жангы ауруугъа жагъылгъанланы

битеу саны 1 015 105-ге жетгенди.

Россейли алимле коронавирусдан сакъланыууна дарманна клиника сынауларыны биринчи эки кесегини эсеплерин туура этгенди. Ала толусунлай Lancet илму журналда басмалангандыла. Тинтулени кезиунде вакцинаны эки формасы сыналгъанды. Кеслери ыразылыклары бла келген 76 адамгъа дарман салыннганды. «Прививканы эки формасы да адамны саулуугъуна къоркъуусуздула эмда аланы иммунитеттери жангы тюрлю коронавируса къжау сюелирча кючленеди», — деп айтхандыла алимле.

Белгилисича, Россей коронавирусдан вакцинаны дуняда биринчи болуп хазырлагъанды эмда ол 11 августда эсепге алыннганды. Аны Гамалеи аты ара жарашдырганды. Анга «Спутник V» деп аталганды.

ТЕКУЛАНЫ Хауа
хазырлагъанды.

Маданият

Бираздан мында кьобуз тартыула, сабий ауазла эшитилликдиде

Хасанияда Маданият юй салынганлы 13 жыл болганды. Аллай бир заманы ичинде ол эллилени маданият араларына айланганды деп таукел айттырға болукчу. Анда музей, китапхана, искусстволаны школу, инглиз тилни классы, алтын халыла бла тигуу этерге, накышла салырга юйретген, дагыда

ичин, тышын да жангыртмай жарарык туююл эди да, аны «Къабарты-Малкъар Республика кьуралганы – 100 жыл» деген программага туюшургендиде. **-Бизге** федерал ахчадан 9 миллион 530 минг сом бөлүнгенди. Бу кюннге кьурулушчула мекамны башында 670 квадрат метр жерни жан-

Мен мекамга киргенимде, кьурулушчула поллага линолеум сала тура эдиле. Залда, башда айтылган залдан сора да, башха тюрлениуле да этилгендиде. Ичинде тауушланы жутхан амалла орнатылгандыла. Балет классда да пол толусунай алышындырылады. Сантехника, суу, жылыу ысла да жангыртыладыла. Хар жерде да чыракла жанарча этилгенди.

Битеу тамамланылган затла шендоюго заманны излемине, сурамына кере жалчытылып, толтуруладыла. Ала алай болур ючюн Геля улу кеси дайым ишчили юслеринде туруп, хар не гитче затны да кёрюп, тынглы этилирине кьайгырады.

Тамамланыла турган кьурулуш ишледе эки подрядчик барды. Ала прораб Шабатукьланы Джемболатны башчылыгында ишлене кьарындашла Шабатукьланы Хасан бла Хусей, экинчиси да Созайланы Асланды. Битеу да сегиз адам болуп боюнларына алган жумушну тынглы эмда терк тындырадыла.

- Маданият юйю жангыртып башлауа республиканы культуру министрли Мухаддин Кумахов, эли администрациясыны башчысы Азаматланы Кьайсын, белгили поэссабыз Зумакьулланы Танзиля,

Геляланы Рустам.

дагыда башхала уллу себеплик этгендиде. Алары барына да эллилени, энци кесими атымдан жюрек ыразылыгымы билдире, - дегенди Геляланы Рустам. Дагыда ол Зольск районну администрациясыны башчысы Руслан Гьатовха да уллу ыспас этгени билдиргенди.

Белгилисича, эки муниципалитет да шуёх байламлыкла жюрютедиле. Зольскечиле Маданият юйде тесеу ансамблеге деп энци аяк эмда юс кийимлени учуз багыларула бла тигип бердиле.

Директор айтханнга кере, Нальчикде 1-чи номерли музыкалы школуна Хасанияда филиалы да программаны хайырындан жангы инструментле кьоллу болганды. Алаага фортепиано да берилгенди.

Жангыртыла турган Маданият юй кеп да бармай эшиклерин ачарыкды. Анда, алгыында, кьобуз тартыула, макьамла, жарык сабий ауазла эшитилликдиде.

ХОЛАЛАНЫ
Хажи-Мурат.
Суратланы автор алганды.

кеп башха кружокла, арала да бардыла. Кеп функциялы араны филиалы да ишлейди.

Эркин залында уа жыйылыула, концерте, ингирле бардырылгандыла. Жарсыуга, от тошуп, мекамны иги да тозураган кезиу да болганды. Алай аны директору Геляланы Рустамны эмда анда ишленелени тири кьармашанларыны хайырындан юйю тизгини жыйылып, ол ишин тохтатай бардырганды. Болсада аны

гыртхандыла, тышында эки минг квадрат метрни ариу кексюл бояула спортгендиде, ичинде кьабыргаланы да акьлагандыла, терезеле, эшикне алышындырылгандыла. Алгын кышда сууук, жайда уа исси болуучу эди да, энди ол кемчилик кетерилгенди, - дегенди директор. -Жыйылыула бардырылуучу залда алгын 360 шинтик болганды. Энди ала 300-ге дери азайтылгандыла, алары аралары кенгирек этилгенди.

ФЕРМЕРЛИК

Малланы танг кёбейтирге, сют цех да орнатыргы таукелди

Къабарты-Малкъарны жери, бийик тауладан, терен кёлден, терк черекледен сора да, иш кёллю, кьармашуула адамладан байды. Османланы Тахир аладан бириди. Ол, Прохладна районда Виноградное элде ферма кьурап, малла тутайды.

Жерчиликге, малчылыкьга, урунууга сыймеклики атасындан - уллу эл мюлк предприятияны таматасы Османланы Керимден алганды. Аграр ишде биринчи атламанлы жаш аны болушлугуу бла этип башлаганды. Алай бла жети жыл мындан алга Тахир предпринимательство бла кюреширге таукел болады. Виноградное элде элчи-ферма мюлк кьурайды. Талай кьумалы (кызыл-кыыр) тууар мал алып, алары жайуу бла кюрешип тебирейди.

Ийнеклени бу тюрлюсю сютлюдо, республиканы ёзен районларына тап келишеди, - дейди Тахир. - Улуу, гитче мюлкде да ала иги кечинедиле, кеслери да жууашдыла. Энци кьарау излемейдиле, иммунитеттери кючлюдо, башха жерни хауасына да терк юйренедиле. Былай ийнекле эмда бугьала исилликеги иги чьадайдыла. Алай болганлыкьга, биринчилерини сютлери чьырта азаймайды. Мюлкню кьураганындан сора

Осман улу республиканы Эл мюлк министерствосуну юйюр малчылыкь фермалага субсидияла беруу жаны бла программасына кьатышды. Анда сютлю малчылыкь бла байламлы инвестициялы проекттин жетишимли кюоруулап, конкурс айырууладан ётеди, ахча кьоллу болуп, ишин бютюндо тири бардырып тебирейди.

Бююнлюкде жашны ферма-сында жыйырма ийнек барды. Алаага юч малчы кьарайдыла. Мюлкде сют сауган оборудование болмаганы ючюн бу жумушну кьышлаа фермада тындырырга туюшеди. Узакьга созмай жаш аны сатып алырга неда кесинде аллай мадар этерге таукелди. Эл мюлк, бегирекда малчы-

лыкь, кьыйын бёлкюме саналады, бютюндо энди ишлеп башлагь-анлагь. Мында тийишли билим исленеди. Этилген кьоранчла да терк кьайтарылмайдыла. Тахир да аллай бир жылыны ичинде ишни энчиликлерине туюшонгенди, бек суююп кюрешеди.

- Тюзюн айтканда, кеп кьыйын, кеп заман кетеди. Хайырын а кьачан кёрюп башларыгынг белгисизди. Алай кёлсуюк этерге заман жокьду, не десем да, бу иш манга сейирди, мен аны андан арты бардырырга таукелме, - деп белгилегенди Осман улу.

Юйюрюнде да билеик этедиле жашха. Быйыл ол малланы санын жюзге жетдирип умутлууда. Ызы бла бишлакь, хумужу, сют баш хазырларча цех да орнатырга сюеди. Харкюнюк баш ауруу а - мал ашды. Энди айнып башлаган мюлкге ол не заманда да жетимшейди. Бир кесегин ол кеси ёсдюреди, кьалганын а сатып алырга туюшеди.

Кесине, республикага да онгу болганына Тахир иги да ырады. Хау, ол кеп заманы алады, бирде олтуруп солур амалы да болмауучу. Алай дагыда тамблагы кюннге таукел кьарай жашайды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Ёсюу

Тыйгычылагы да кьарамай

Кеп болмай Сбербанкны Кьабарты-Малкъарда бёлуюм быйылны алты айында ишини эсеплерин чыгарганды. Пандемияны кезиууде клиенттерине болушлукь тапдырууну цифралы амаллары кьалай хайырланганына да кьаралганды.

- Сбербанк Кьабарты-Малкъарны Правительство-ствосу бла байламлыкь-да «Безналчая республика» деген проектни жашауда жетишимли бардырады. Быйыл алты айны эсеплерине кере, аны чеклеринде 6 миллиард сом неда 42 процент файда туюшурюлгенди. Ол санда 366 миллион сом багысы жашау журт-коммунал мюлк ючюн тёлеуле этилгендиде - былтырдан 32 процентке кеп.

Терминалланы бла агент служба ланы саны да 4 448-ге жетдирилип, 21 процентке кёбейгенди. Быйыл «Сбербанк Онлайн» программага 261 минг адам кьошулганды, ол а былтырдан эсе 12 процентке асламды. Аны себеплиги бла 2,9 миллиард сомга тёлеуле этилгендиде. Былтыр бу заман бла тенгледирек, ол 30 процентке кепю, - дейди Сбербанкны КьМР-де бёлуюмю таматасы Залина Бейтуганова.

Быйыл июнда продуктланы бла башха бек керекли товарланы тапдырыу ючюн Нальчикде СберМаркет сервис да ишлеп башлаганды. Аны хайыры бла пандемияны кезиууде «Дея» гипермаркетден MIP, VISA эм Mastercard картала бла тёлеп, тыч эм кьоркьуусуз сатуу этерге онг барды. Карантинни кезиууде «Личный юрист» деген жумушха да сурам иги ёсгенди.

Сбербанк экономикага бла социал бёлуюмге цифралы амаллары сингдирер ючюн

КУРДАНЛАНЫ
Сулейман.

Экономика

Тынгылы кётюрюлюу

Къабарты-Малкъарда быйыл озган жети айда эл мюлк предприятиялары барысында да 17,7 миллиард сом багысы продукция чыгарылганды. Былтыр бу заман бла тенгледиргенде, ол 103,6 процентке кепю, деп билдириледи Кавказстатдан.

Кеп болмай белгиленген эсеплеге кере, республикада 271 минг тууар саналады, ол санда 132,3 минг ийнек. Ол а озган жылдан 101 процентке асламды.

Уаукь малланы саны да аллай бирге ёсюп, 391,3 башха жетгенди.

Жети айга тууар бла юй кьанатылгь этден 57,7 минг тонна сатылганды эм 273,6 минг тонна сют сауулганды. Ала былтырмь кёрюмюледен 2,8 деп 4,8 процентке кепюле.

Аны бла бирге былтыр 118 миллион жумуртха алынганды, ол да 2,7 процентке асламды.

МАГОМЕТЛАНЫ
Сулейман.

Соруу-жууап

Мухар бөрклени не бла алышындырлыкдыла?

Кыоруулау министерство аскерни бла флотну бийик чыны офицерлерни мухар бөркле кийгелерин дурус көрмегенди эмда аны юсонден бийыл апрельде РФ-ни Президентине билдиргенди. Боз эмда кыра мухар бөрклени генералла бла полковникле эмда адмиралла бла 1-чи рангы капитанла жюриотгенди. Энди ала «бобрикеден» - Рекс кымалы кыянын терисинден – бөркле киеркиди. Аллай кыянын терисини тоюо кыалыны, кысхады эмда тауусула билмейди. Аны кое да ашамайды, бояргы да тынды: жаяу аскерлеге – жашилге, тенгизчилеге – кырагы эмда десанчылага – кёкге.

Бу «мухар тюрлениуени» мураты – аскер кийимлеге кыоранчланы азайтууду. Аны хайырындан аскер ведомство жоюмларын 40-50 процентте кысхартырыкды.

Эгертип айтханда, ФСБ-ни, МЧС-ни, ФСО-ну бла Росгвардияны баш командир кыауумуна мухар бөрклени койгындыла.

Карантинден сора арыкь нек боламай кыалдыкь?

- Карантинни кезиюнде юйренген кылыгыбызны кыяламагыбыз ючюу, - деп оюмлайды **гастроэнтеролог, Сеченов атлы Биринчи МГМУ-ну профессор Алексей Буеверов.** – Адамла, телевизорну неда компьютерни аллында олтуруп, кёп ашаргы ёч болуп кыалгындыла. Ауузланып турурча затланы - конфетле, печенье, кыатхан эрикле эм шапталла бла орунчкыланы - кёз аллыгыздан кетеригиз. Холодильникте да кыйма, кыакь эт туураланы, варенье, жумушакь эмда эритилген бишлакыланы тутмагыз.

Семиз ашарыкладан, терк окуяна синип кыалган углеводладан да кери болугуз. Бир кюннег 30-60 минутну жаяу жюриопоз. Терк окуяна арыкь болуп кыалгырга итинмегиз. Алгыа 3 килограмма азы-бызыкьмы, аны эсепте алыгыз, ондан сора уа дамыга 2-3 килограммны атыгыз. Андан ары да ма ол халда азайып барыгыз.

Мороженое кесекледен кыалай кыоруулайды?

Башкырида прополис кыошулган мороженое чыгарып башлагандыла. «Аны жарашдыра туруп, ол гриппден неда тамакь ауруудан багарга болушур деп угыай, аладан сакьянанырга, чыдалмы болургы себегилк этер деп ышанганды, - дейди **Башкырияны агроуниверситетини эт,сорт продукцланы технологияларыны эмда химияны кафедрасын профессор Ирина Миронова.** – Прополис кыошкан бек кыыйн болганды. Нек дегенде ол кыалдыны, созукьмакьды. Биз мороженоени спиртсиз байыкьландырыууна амалын тапханды. Бал чибинине продуктларын да бек тынгылы сайлаганбыз: ала хаусаы, табийгыаты да таза жерленди.

Бююпнокле мороженое сертификация ала турады. Ызы бла уа, Уфада умут этпенерича, ол кыраланы битеу токелерине жиберилкиди.

Белоруссияны сют ашарыкьларысыз кечинаалыкьбызмы?

- Керти окуяна, Белоруссия Россейге сют продукцлияны иги кесек жибереди – битеу импортну 70 процентин, - дейди **Сют чыгарычуланы миллет союзуну аналитика департаментини директору Алексей Воронин.** – Алай импортну бизге кереклисы азая барады: 2019 жылда РФ-ни халкьын сют продукция бла жалчытуу 84 процентин тутханды. Ёсоу бийыл да тохтамаганды.

Алайды да, Белоруссияда политика болум осалга кетип, сатыу-алыу жаны бла чырмаула чыкьсала да, Россей кеси кесин сют ашарыкьла бла жалчытталыкьды. Жылы башындан бери Белоруссиядан жиберилген сютно ёлчмеми алайсыз да азая барганды (башы алынган сютно – 35 процентте, кыурькь сютно – 31, сары жауну – 2 процентте). Аны алайлыгы уа кесибизде производство ёсгени бла баймалды.

Федерал газетлени материалларына кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырагынды.

Таппандырыуу

Коммунал тэлеулеге субсидияны – документсиз

РФ-ни Жашау журт кодексине кийирилген тюрлениулеге кёре, келир жыл биринчи январьдан коммунал-мулк жумушчу ючюн телеге субсидия алырга документлени неда аланы копияларын берирге керек болуук туююдо. Тийишли органла керекли шартланы коммунал мулкюно кырал информация системасындан кеслери билкиди.

ЖКХ-ны жумушлары ючюн юч жылын ичинде ёнкючлери жыйылып турганлагы уа субсидия бериллик туююлды. Неда алагы борчларын жабарча келишим кыуарга тышеркиди. Субсидия алыр ючюн КьМР-ни Урунуу эмда социал кыоруулау министрствосуна неда МФЦ-ны бёлюмлеринде заявлени берирге керекди. Бу жумушун электрон халда Госуслуги порталда да тамалмарга жарайды.

Субсидияны, ол санда керек документлени юсперинден толу хапарны КьМР-ни Урунуу эмда социал кыоруулау министрствосуну сайтында билриге болуукду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Ата журтха жау чапханда, кёп таулу жаш кеткен эди кыазауатха. Немис-фашистле бла кыянын сермешледе атыша, кёбюсю ызларына кыайтмагандыла. Аналарын жиятхандыла, аталарын жарытхандыла. Сабийлери уа жашуларын алагыа термиле ётдюрдюле.

Ата журтларына кыоркыу киргенде, Дондулары Османны жашлары да кеткен эдиле аны кыорууларгыа. Тотурбек бир да болмагачча кыарыулу, ишчи жаш болганды. Чегет башыча уллу биченликни кесича иш кёлю Мушукаланы Хусейи бла чалып турганды. Ныгышда акьсакьалла: «Бу эки жашча чалгычыла хазна болмазла» дегенди.

Элде ара мулк кыуралганды, жашны заварфманны таматасына тийишли кёредиле. Чегем тарында нёгерлери бла кыойла котюп, колхозгьга ууакь аякьлы мал ёсдюрюп турганды.

Ол бла Эл-Тюбу элден Бапыналаны Боттаны кызы Халимат урушну аллында юйдегли болдыла. Биринчи сабийлери Зайнаф 1938 жылда тууды. Экинчилери жаш эди - Исмайыл. Ол 1940 жылда тууганды. Аны ызындан келген сабий да кыызчыкь болады. Анга Зулейхат атайдыла. Ол а уруш башланган жыл тууганды.

Ара мулккеле кыуралгандан сора, алада урунганла ишлери кёре хаькь ала, кыолайларын ёсдюре тебирейдиле. Алай ол жашау узакьга созулмады. Башланды немис-

фашистле бла кыянлы уруш. Жашланы кыазауатха чакьыра тебирейдиле. Юч сабийни атасы Тотурбекке да кезиу жетди. Тебиреди ол да 1942 жылда жийде Ата журтун жаудан кыорууларгыа.

Тотурбекни кичи кыарындашы Хамит 1919 жылда тууганды. Окьууу бошагандан сора элде мал доктор эди. Отуз тогузунчу жылда уа аны аскерге чакьырадыла. Кыалайда, кыал-

белгисиз тас болгяныны юсонден айтыла эди. Алай бла эки кыарындашы да ачы хапарлары келгендиле.

Хамитни юйюрю жоькь эди. Тотурбекни юйдегиси уа Кыазхастанны Жамбул областыны Куртай районуну Кыаракьмызы элине тыошеди. Анда сабийлери ара мулкде ишлегендиле. Мал ёсдюргенди, жерчиликде урунгандыла.

Эркилик болгянда барысы да сау-саламат ызларына кыайтхандыла. Зайнаф Кыалабекланы Солтан-Хамитни атын журютген колхозда кыурькь эки жыл бухгалтер болуп ишлегенди. Сарбашланы Салахны жашы Магометге барып, юч сейрлик кыыз тапханды. Аладан бири Марзият университетни акушер-гинекология эм сабий ауруула кафедрасыны доцентиди.

Маржан а. университетни экономика факультетин бошап, Чегемде агьач мулкде бухгалтерди. Зукура уа республикада аты айтылган врачладан бириди. Кардиология араны реанимация бёлюмоню таматасыды.

Тотурбекни Исмайыл деген жашы тракторчу, комбайначы да болганды. Отуз эки жыл кыойла кютгенди. Юйдегиси Геграланы Люба ауушханды. Аланы бир жашлары, бир кызылары бардыла. Зулейха уа Биринчи Чегемде жашайды. Бек кичилери Алий техникуму бошагандан сора юйюрю бла Херсонда жашап турганды. Кеси ауушханды. Кызы бла жашы кыалганды.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Хорламны солдатлары

Жау аллына тургяандыла

Тотурбек.

Хамит.

Биргесине Махараланы Хушта улу Хажи-Даууд да болганды. Была экиси да бир элли эдиле. Жашла урушха кетген кезиуде Тотурбекни юйдегиси кыарыны бла кыалады. Кыурькь ючюнчо жылын аллында уа жашчыкь табады. Анга уа Алий деп атайдыла.

Атасыны уа андан хапары да болмаз эди. Атлы аскерни санында гитлерчле бла кыазауатны бардырганды. Ол сермешледен чыкьмаганды. Жууугьга, ахлусу бушуу этгенди. Алай не медет? Аллай ишге амал жоькь. Тёрт сабийни атаасы, немис-фашистле бла атышыуладан биринде жоюлады.

лай аскерледе кыулукь этгенинден хапарыбыз жоькьду. Бир псымосунда: «Энди эки айдан юйге жибериликди», - деп жазгянд эди. Алай уруш башланады, Хамит юйюне келалмай кыалады.

Алгын элдеде ток чыпынлагыа орнатылган радиодо болгяндыла. Адамла, алайлагыа жыйылып, урушдан жангылыкьлагыа тынгылагяандыла. Ол кезиуледе Хамит кыазауатда уллу жигитликте этди деп эдилери бир ненча керешитгенди. Юйюне махтау кыагытыла да келген эдиле.

Кыурькь ючюнчо жыл аладан биринде Украинаны тийресинде Хамит

БЕЛГИЛЕУ

Тюрлю-тюрлю мадарла жарашдырылгяандыла

Экинчи дуня уруш 3 сентябрьде бошалгяннга саналады. Ол бек магяналы кюндю – фашизмни бла нацизмни, жамауатха кыажуу зорлукьну бла кюйсюзлюкню хорлауу кюню.

Совет Союзну аскерчилери, бизни ата-бабаларыбыз, жаланда кеслери ни Ата журтлары ючюн текмегендиле кыянларын, ала душманны Берлинге дери кыуугяндыла, жолла-

аламат кыурап, нацист Германияны ахыр союзнигин – милитарист Японияны – ырыбаныа кысхандыла. Аны себегли 2 сентябрьде капитуляцияны юсонден актха кьол салынганды.

Кыабарты-Малкьар Республиканы Маданият министрствосу бу эсгериу датаны чеклеринде аскер техниканы суратлау онлайн фестивалын бардыргянды. Бу магяналы жумушха республикабызны китап-

эмда агьачдан ишлегендиле. Аланы барысын да суратха алып, Интернетде официал хештегге бла басмалагяндыла: #ДВПО БЕДА.#ГОД2020.#УРОКИВ ТОРОЙМИРОВОЙ.

Хар сурат да «Пазл Победы» федерал проектни сурат-контентине кирликиди эмда хар кыошумчулукь этген инсанны тукуму официал сайтны тизгине тышеркиди. Эм иги ишлени уа Маданият министрство дипломла бла саугаларыкьды.

Дагыча Б.Пачев атлы сабий библиотека, Мечиланы Кязимни атын журютген республикалы жаш-тёлю китапхана эм

рында башха кыралланы да фашизмден кыоруулай. Ахыр сермеш Узакь Кюнчыгышда баргянды. Кызыл аскерчиле Маньчжур операцияны

ханалары да кыатышхандыла. Балала кеси кьоллары бла самолётла, танкла эмда уруш заманни башха техникаларын кыагытдан, пластилинден, фанерадан

Эсе туту

ХАЛКЪНЫ СЮЙМЕКЛИГИ АНЫ ЖАШАУ ЖОЛУН ЖАРЫТХАНДЫ

Халкыбызны жарык аязы, КЪМАССР-ни культурасыны сыйлы кылуучусу,
Къабарты-Малкърны халкь артисти Улбашланы Жанибекни жашы Азгор тууганлы
бу кюнледе токъсан жыл болады.

Ëхтемленуонюно сылтауу
Ол 1930 жылда Шауурдатда
тууганды. Таулу сабийча, жа-
шау тирнеклигин эте ёсгенди.
«Малкърарда шолубуз уллу поз
Александр Пушкинни атын жю-
риотгенине бир бек ёхтемлен-
уочу эдим. Окъурга да сюйюп
жюругоёне. Жырларга уа -
биюнда бек», - деп ёсериучу
эди ол.

Алай уруш аллы жыллада
республиканы таматары, та-
улада тар жашаудан эркин жер-
леге чыгарылып деп, барабыз
дегенлени Терк жанына кёчу-
рюрге оную этгенди. Алай бла
Улбашланы Жанибекни юйорю
ата-баба журтундан тайганды.

Энциликни биринчи чирчиклери

«Бизге, сабийлеге, жангы жа-
шау болумга, анда жашаган
орусуланы, корейлидени тил-
лерине юйренген да тынч эди.
Алай жашауларын тауда ётдю-
ре келген таматала ол жерни
кызыу хауасына юйреналмай,
амал излеп, экинчи жыл онуючу-
лагга кыагыт жазадыла. Алай

нибек дунясын замансыз
алышып, кёчгюнчюлюк жолуна
аны юч сабийи бла аналары
кеслери атлангандыла. Ала
Къзахстанда Талды-Курган об-
ластада Сталин атлы колхозга
тюзгенди.

Азгор - юйор тамата, не
жаны бла да анасына болу-
шуга кюрешгенди. Кичиле
- кыарындашы бла егечи - анга
да аманат эдиле. Жангы жерде
кысыха трактор курсланы бо-
шап, ол онбеш жылында кый-
ыры кёрунемеген сабанлада
ишлеп башлаганды. Иш хакы-
на, аз болса да, ахчыкык,
будай алып башлаганда, ач-
лык кыйган эди аланы.

Ишден арып келген жашла
бла кызыла ингир сайын бирге
жыйылып, гитче тойчукла
этселе, арыгъанларын, жар-
сыулу болумга тюзгендерин
да унутхандыла. Аллай кыр-
гакъ тойлада таулу жашланы
бла кызыланы биргелерине
башха кёчгюнчюле да болуучу
эдиле - корейлиле, чеченлиле,
кыарачайлыла, немислиле,
дунганлыла...

Алай бла мен музыканы дуня-
сына жуууклаша барганма».

1951 жылда Улбаш улуну эл
клубну таматасы этгенди.
Ол анда миллет төпсөөлөни,
жыр айтыну да кыраганды.
Малкър халкь ата журтубуз-
га кыайтырга ол башчы-
лык этген клубда районнга
айтылган, андан тышында да
белгили болган жыр, төпсөө
кыауум бар эди.

Уста кыраучу

Улбашланы юйорлери сюр-
гонден Герпегеже кыайтхан-
ды. Азгорну олсагыт эл клубха
директор этип салгъандыла.
Тамата ишни иги билгени бла
байламлы кысыха заманны
ичинде элни культура жаны
бла айнуу башхаланы узыкда
кыйган эди. Кино кёргозтюу
кюннге эки кере барганды.
Кюндюз - сабийлеге, ингирде
- таматалага. Халкь сыйоп
кыарган киноланы уа респу-
бликалы киносетьде Азгор кеси
сайлаганды.

Аны жюрек кенглигине юсюр-
ден Гуртуланы Зоя айхан бир
хапарны эсигизге салайым.

Анасы ыразылык берип
барганды ары. Ол заман-
да Боташланы Иссаны пьесы-
на кёре «Таулада танг
жарыйды» деген спектакль
салына эди да, анга анда
комиссарны адыотантыны
ролю жетгенди.

Улбаш улун таныган
ол аны тынгылы этгенине
ишексизди, алай а ол аны
сахнада жангыз оюну боллугъ-
ун а ол кеси да билмегенди.
Юйорюн шахарда кечиндир
онгу болмай, анга кыайгы этип
турган Азгорну ишлерге кеси
районуна чакыргъандыла.
Аны культураны айтынууда
аллай адамла керек эдиле.
Аны жери сахнадады деп
не бек тирелселе да театры
таматары, ол, Къшхатауга
кёчюп, анда культура юйде иш-
леп башлаганды.

Культурага

жаны-кыаны бла бериле
Кёп жылланы таматалык
этгенди ол культура юйге.
Оркестр да, «Кыуанч» деген
жарык аты бла жыр-төпсөө

ол огурлу миллетден кёп затха
юйренгенме», - деп ыразы-
лыгын кыайтарып-кыайтарып
билдириучу эди Азгор.

Жюреклени

кыозгъаган жырла
Улбаш улун театрда ишлеген аз
заманчыкыга Байчеккуланы
Абидин бла кысыха танышып,
аны бла шүүхлукь жюрютюп
башлаганды. Композитор
дунясын алышынчы ол бай-
ламлыкь юзюлмегенди.

Сёзлери, макъамы да Абидини
болган «Акь таула» деген
жырын да ол заманда
айтып башлаганды. Андан
бери ненча жыл озса да: «Акь
тауланы башын сылай, баралла
// Бийик кёкте жентил кёксюл
булутла...» - деп эшитгенин
глей, Азгорну огурлу бети,
кюле турган кёзлери эсинге
төшөдиле.

«Миллетим», «Жангы умут-
ла», «Аллай кызы барды»,
«Төрөөнги жарыгы», «Тур,
балам», «Ийнарла»... - хар би-
ринде жырынны жюрөк жылы-
уу, жумушакь, жарык аязы
сакъланадыла.

Юйор кыуаты эм анга хурмет

Азгор Кючмезланы Гитчени
кызы Ариука бла бир юйор
Орта Азияда кырагандыла.
Ала эки жаш бла кызы ёсдю-
генди. Сахадин - юйор тамата,
бусагытда Черек району ад-
министрациясыны тамата-
сыны орунбасарыды. Кызы
Светлана бла кичи жашы Му-
хадин Черек районда урунну
эм социал айнуучу департа-
ментинде ишлейди. Жашу
нёгери Ариука алга кетип,
Азгорну мудах этген эди. Энди
ала биргедиле.

Культурабызга салган
кыйыны ючюн кёп махтау-
лагга, ыразылыккыга да тий-
ишли болганды Улбашланы
Азгор. Ол «Ата журтну ал-
лында кыйыны ючюн» 2-чи
даражалы орден бла энда
КЪМАССР-ни Баш Советини
Президиумуну, СССР-ни эл
мюлкде жетишимлерине кёр-
мочюнон, Коммунист партианы
Къабарты-Малкър обкомуну,
КЪМР-ни Правительствосуну
сыйлы грамоталары бла сау-
галанганды.

Алай а аны насыпты этген
халкь сыймеклик эди. Ол биз-
ни жыр маданиятыбызны бети,
хар таулу юйно да сыйлы кьо-
нагы эди. Аны жюрөклени
жарытхан жырлары, кыай-
тарылмаз аяу, солуюундан
танылган ауазы бизни эс
байлыгыбызга кыошулган-
дыла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

«Кыуанч» ансамбль.

бла, бизге жангыдан оную эти-
лип, саны жыйырмага жеткен
юйорю жангы кыраула турган
Герпегеж элге кёчүредиле», -
деп хапарлай эди Азгор.

Культура кюч ала башлаган
заман эди жангы элде школчу
сабийлени юйретиуде театр,
жыр искусствого аслам эс бёл-
юнгенди. «Ол заманда тюрло-
чю-чюрло смотрла терк-терк бо-
луучу эдиле. Мени район арагъа
иш да келтирип, жырлатып
тургандыла. Ол тайай халкь
кыар урганлары хычыуун кёр-
рюнюп, бютюдюна бек келиучю
эди жырларым», - дегенди
артада Улбаш ул.

Онбиржыллыкь Азгорну жыр
айтыу хунерине энци эс бурган
Темуккуланы Сахадинни атын
Азгор уллу ыразылыкь бла ай-
тычуучу кёплени эспериндеди.

Сюргон сынаула

Ол тёлуюно жарык жолун
алга уруш, арта сюргон
кесгенди. Юй таматасы Жа-

Терк эсленген хунер

Ма аллай тойда кёргенди
кеслерине духовой оркестрле-
ри болган корейлиле Азгор-
ну. Ариу, субай санлы, кыаракь
төпсөө таулу жашны кеслери бла
бирге ишлерге да ол заманда
чакыргъандыла. Ол терк окы-
уна кыобуз согыарга, трубада
ойнарга да юйренгенди, ала
бла бирге концертлеге
кыатышханды, байрам кюн-
лени белгилегенди, тойлага
жюрөгөнди.

«Заман бара, кёчгюнчюлени
жашаулары кюнден-кюнге
иги жанына тюрлене башлагъ-
ан эди. Тойладан, концертле-
ден сора да, башха диндиле-
ден биреу дунясын алышса,
аны ашыргъа оркестрине
излеп, бизни чакырып тур-
гандыла, - деп эсгере эди
Азгор. - Иги төлей эдиле да,
биз да, бушуулу макъамланы
согъа, алай бара эдик гулланы
элтгенлени ыларыннан. Юйге
кыурулай кыайтмагъанма.

Ол заманда Индияда алынган
кинолага бек сыйоп кыараучу
эди жамауат. Клубда оруур
шинтик угъай, сюрелир жер да
кыалмай. Узакь жерде кинону
жигитлерине болган терслик
кыозгъап, ачык жылай эдиле
кыарганла.

Ала бир кесек сабыр болдула
деген заманда, биринчи тиз-
гинде олтуруп турган Азгорну
жюрөксингенин эшитип, зал
жангыдан жияп башлай эди.
Ма аллай жюрөк терленги,
жазыкьсынуу болган адам
эди ол.

Театрда жангыз да бир ролю

Тауула ата-баба журтларына
кыайтхан биринчи жыллада
театр искусствобузга да уллу
эс бёлюнгенди. Кюнлени
биринде Улбашланы арбазла-
рына малкър поэту, драматург
Боташланы Исса бла актёр
Аталаны Магомат келгенди.
Ала малкър театрда адамла
жыя айланганларын айтып,
Азгорну ары чакыргъандыла.

ансамбль да кыраганды.
Арсен Жабраилов бла Таппас-
ханланы Мухтар, ол дунясын
алышынчы, не заманда да
таматаны жанында болуп, анга
билеклик этип тургандыла.
Төпсөө кыауум кёп жылланы
ичинде битеу малкър, кыарачай
элде, жайлыкьлада да
концерт кёргозтюп айлан-
ганды.

Дагыда кёп жерледе иш-
легенди артист, маданиятдан
а айырылмагъанды. Районда
культура бёлюмге таматалыкь
этгенди, автоклубну тамата-
сы болуп да, киносетини
директоруну кыулугъунда
да ишлегенди. Арт заманда
уа - Черек районну Аскер эм
уруну махтаулуку музейини
директору болуп турганды.
Андагы экспонатланы ол кеси
жыйганды.

Аланы араларында артыкь
эс бурурча затла уа недеде
десен - шүүхлары жиберген,
корей тилде жазылган газет-
ле, плакатла, афшала. «Мен

Бир журтпуларыбыз тышында

«Нальчикни музейлеринден бирине суратларымы сауга этерге сюеме»

Бюгон ушакъ нөгөрим Гуталаны Адрахманны къызы Танзила Киммихди. Ол жашау турмушун АБШ-ны Массачусет штатыны ара шахарында – Бостонда – бардырады. Адвокат болуп ишлейди, алай сурат чыгармачылыкка да фахмусу уллуду. Интернет бла хайырланып, аны бла ушакъ бардырганма.

-Танзила, ушагъыбызны айтында Америкага къалай кетгенини юсонден айтсанг эди.

- Мен КъМКЪ-ну юриспруденция бөлүмюнде окугъанма. Бюгонлюкде бармыды, билмейме, ол жыллада уа университет программа бла кыауум окуучулары бери сынам бардырырга юч айгъа ийип тургандыла. Ол кыаууму санына тюшерег бек да къыйын эди, бардырга сыйгенлени саны аслам болгъаны ючюн. Студентлени конкурс халда айыргандыла.

Баш магъаналы излемлери уа - англиз тилни башхаладан эсе иги билерге керексе. ЕШКО (Европейская школа корреспондентского обучения) да иги болушанды. Альманахлада бла газетледе аны рекламасы кеп эди. Почтада заявка берсенг, юйге дерсле ашырып тургандыла англиз тилде. Ма аны бла хайырланып, билимими игилендире эмда конкурс экзаменни берип, жолгъа тебирерик окуучулары кыауумуна тюшгеме.

- Мен билгенге кере, баш иенг немисли жашды. Къалай бла кыурагъанды юйюрюн?

- Калифорнияны Ориндж округунда Ирвайн шахарга келебиз. Мында хар студент кесини боллукъ усталыгына кере ётгенди сынамын. Мени бла бирге хасаниячы жаш Мисирланы Азрет да болгъанды. Ол информатика бөлүмден эди. Биз, практикабыздан сора да, ресторанда ишге киребиз. Жамауат бла не къадар кеп ушакъ бардыркыс, халкъ тилин теркирек эмда теренирек билликбиз деген оюм бла.

Онуолан болуп, тилек къагътып жиберип университетге, мында энта да юч айгъа къалабыз. Мен адвокатны болушлукъчу болуп стажировкага барама. Бу атлам мени къадарым болгъанды. Мында Рональд Киммихге тубейме. Ол шахарда алчы юристледен бириди. Киноладача болгъанды хар не да. Тюлле, тюбешуле. Бир бирни терк иги анылагъанбыз. Кеси да ислам диндеди. Талай замандан аны бла юйюр къурап, Бостоннга кечгенбиз. Бюгонлюкде, Аллахны

ахшылыгындан, эки къызыкчы ёсдюребиз.

- Инстаграмда миллет хештегени биринде тапханма сени. Альберт Эйштейнни суратын Тюменланы Альбертни хорламына жоралап ишлегенинг билдиргенсе.

- Кертиди. Бразилиячы гёжефни нокаут бла хорлагъанындан сора Альбертни да таулу миллетни да келлендирир муратда ишлегенме. Алайсыз да спорт жаны бла ол белгли жашды, мен а аны атын маданият жаны бла да айтырга излегенме. Юйюр таматам да бек къайгырыды бизни спортсменибизге. Хар тутушууна къарайбыз. Аны ахшы керюмдюлери бла ёхтемленебиз. Келир заманда аны бла кезден кезге тюберге эмда суратны саугага берирге умутлубуз.

- Сен адвокатса, аны бла бирге суратлау чыгармачылыкк бла да къюрешсе. Ишлерин тюрлю-тюрлю тематикалыдыла: адам, табийгъат, готика, арт стил. Не бла байламлыды ол?

- Гитчелигимден окуна бар эди хунерим сурат ишлеуде. Алай бир заманда да мен аны бла хайырланмагъанма. Ичимде болган кыуанчыны, жарсынуу, мамырлыккны, муратларымы къагътыха кечюреме. Бирде - тюзюмде кергеними. Илхамым къуруда жангы затлага тюртенлей турады.

Аны себепли темала тюрлю-тюрлю боладыла. Белгили художник болурга итингенним жокъду. Ичинген келген, жаратып къюрешген жумушунг баш магъаналы болса, андан терк арып къаллыкъса эмда ол, жюрек ыразылыкк болмай, харкюнлюк керекликке ётеди.

Хар сурат ишими саугага берип турганма. Бир жол юйюр таматам арбаз керюмчю бардырайык дегенде, юч жылгъа жыйылган ишлерими, битеу да бирге къыркъ бир, кесибизни арбазда орнатабыз. Соцсетледе билдиру беребиз.

Не сейир, дуняа адам жыйылады, сатып алырга излегенле да чыгадыла. Алай мен аланы сатаргъа этмегенме. Ол кюн ким къайсы ишни жаратхан эсе да, хакъсыз алып кетгендиле. Ызы бла ала ыразылыкк сезле бла кыуандыргандыла. Андан сора коммерциялы халда аслам предложениела келип башлагандыла. Барына да жууабым бир кибик болгъанды - угъай.

Эки жыл мындан алгъа уа Mechanist Games компаниядан къагътып келгенди. Ала телефон оюна кыурайдыла. «Великий Султан» оюннга кийимле кыурашырыу болурга чакъырадыла. Ол манга сейир керюнгенди да,

тилеклерин толтурганма. Ким биледи, окуучуладан бири ол оюну кесини телефонна салса, таулу къызыни ишин кераллыккыды (колепди).

- Керти да, суратларын профессионал художниклени ишлеринден артка къалмайдыла. Маданиятда жангы бийикликке чыгъаллыкка. Сен жашаган жерде искусствога бийик багъа бичедиле. Аны юсонден сагъыш этгенмисе?

- Рональд да къуруда аны юсонден айтханлай турады. Алай, башында сагъынганымча, суратлау искусство манга жюрек тынчлыкк келтиреду, аны жашау магъаналы ишге кечюрюрге сыймейме. Бюгон илхам бар, тамбла уа болмазга боллуккъду. Аны себепли маданият манга жюрек тархан ишча къаллыккыды.

Жаланда бир уллу муратым барды. Шёндю энчи коллекция къурай турама. Келир жыллада Нальчикни музейлеринден бирине саугага этерге сюеме. Гитче тасхамы да ачайым, ол жыйымдыкда Газаланы Алимге, Мусукаланы Русланнга, Малкъондуланы Ахматха жораланган ишле боллуккъдула.

- Сау бол, Танзила, манга белген заманынга. Алла муратларынга жетдирсин. Биз а мында ол керюмчю ашыгъып сакълайбыз.

- Сизге да жюрек ыразылыккымы билдиреде. Туугъан жеримден адам бла ушакъ бардырганымча эмда миллет газетде мени юсонден жазылыккына чексиз кыуанганма. Ол бек магъаналыды, бютонда ата журтундан узакъда турган адамга.

Ушакъны ТУКУМАЛАНЫ Салим бардырганды.

СЕЙИР АДАМЛА БЛА ТЮБЕШУЛЕ

«Бусагъатда муратым бирди – алгъыннгы низамга къайтыу, даражалы эришулеге хазырланыу»

Гёжеф Локияланы Жамболат грек-рим тутушуда болдурган жетишимлери бла белгилиди. Талай жылдан бери Россейни чемпионатларында, Иван Поддубныны мемориалында алчы жерлеге дайым чыкъганлай турады, Европалы, халкъла аралы, дуняа даражалы эришуледе хорлагъанланы санына кирмей къалмайды. Россейни тутушудан жыйымдык командасыны баш тренери Гог Когуашвили аны усталыгына бийик багъа бичеди, ол умутландыргъан спортчу болгъанын белгилейди.

Жамболат Тырнауызда 1994 жылны 17 декабрде Локияланы Сафарбийни бла Фатиматны юйюрлеринде тугъанды. Бусагъатда республикадан тышында жашайды, жаруа этеди. Бюгон ол бизни ушакъ нөгерибизди.

- Жамболат, сен аты айтылган гёжефсе, спортта биринчи атламырынгы эсгерсен сейир боллукъ сунама окуучуларыбызга.

- Грек-рим тутушу бла жети жылымда къюреш башлагъанма. Бир кесек заманда бокска кечгемме, алай эки жылдан жангъдан тутушууга къайтханма. Эки ай жаруа этгенден сора биринчи эришулериме - Элбрус район юбиринчилигине - къатышма эм анда экинчи жерни алама. Ызы бла уа республика даражада хорлайма. Боксдан эришулеге жыл саным, гитче ауурлугъум да аз болгъаны себепли къатышмагъанма. Сабийлигимден лыжалада учарга сыйгеним.

- Сен Къыбарты-Малкъарда турмайса, алай эришулеге аны атындан къатышканынг билебиз...

- Хау, эришуледе туугъан республикамы эм Мордовияны атларындан тутушама. Бюгонлюкде ол республиканы Саранск шахарында жашайма. Турган жериме кере юйретген тренерлерими кыаууму да тюр-

ленгенди. Алай биринчи тренерим, мени тутушуу энчиликлерине тюзюндюрген, спорт жашауга жолуму ачан а Локияланы Юрий - Россейни сыйлы тренери - болгъанды, анга дайым ыразылыккымы билдиреде.

- Биринчи уллу жетишиминге нени санайса?

- 2009 жылда Россейни биринчилигинде (онтыр жылдында - Авт.) «алтын» алган эдим. Андан сора да, кеп тюрлю турнирледе ахшы керюмюле болдурганма, ол санда Россейни кадетлени араларында биринчилигинде ючюнчю жерге чыкъганма.

Европаны биринчилигине да барганма. Приволжск федерал округу жаш телю биринчилигинде - эки кере, «А» класслы битеуросей турнирледе юч кере кыатханма, абадан спортчулары араларында доммакъ призер болганма. «РФ-ни спортну устасы» деген ат да берилгенди.

Магъаналы эришулеге Россейни ахыр эки жылда чемпионатларын санайма (алада Жамболат эки жылда да «алтынны» алгъанды. - Авт.). Алагъа кючлю спортчула къатышхандыла, хорлама ючюн къюреш къаты барганды.

- Аскерчилени араларында дуняаны чемпион болганса. Ол эришуно юсонден айтсанг эди.

- Аскерчилени араларында спорт тутушудан дуняаны 33-чю чемпионаты Москваны «Игровой» спорт залында ётгенди. Анга 22 къыралдан 380-ден аслам спортчу къатышхандыла. Араларында Олимпиада оюнланы, Еропаны эн дуняаны чемпионлары да болгандыла. Анда Россейни Саууланган кючлерини командасыны санында 60 килограммга дери ауурлукъда тутушханма.

Алгъа Ирандан къарылу спортчуну, ызы бла уа Юг Кореядан бла Алжирден гёжефлени, финалда уа азербайджанлы спортчу,

Европаны чемпиону Мурад Мамадовну хорлагъанма.

- Кыралдамы, тышындамы тынчыды тутушхан? Кеп спортчула Европада, дуняа эришген алай кыйын болмагъанын белгилеуюдоле.

- Баам, кыралда. Мында спортчулары араларында конкуренция уллуду. Айтханымча, кыарылу, сынамлы гёжефлерибиз кепдюле.

- Жамболат, спорт жашауунг бла байламлы сен кеп жерде болганса, кеп ариу шахарны кергенсе. Аладан жюрегинде къайсы квалганды, жангъдан къайтып турлугъунг къайры келеди?

- Хар жерни да кесини энчилиги, башхалада тюбемеген ариулугу барды. Алай къайтырга уа жангъада туугъан шахарыма-Тырныауызга-сюеме. Жарсыууга, юйдегилерими терк-терк жокъларга заман жетмейди. Жылгъа бир кере эки йыйыкка келалсам да, ахшыды.

Мында болган заманларында школубузга да къайтычумма, Тырнауызну 3-чю номерли мектебин бошаганма, аман

окумагъанма. Усталарымы барысын да сюеме, эсимде тутатам.

- Туугъан жер, къан чакъырады, дейдиле. Ол керти болур. Сен да юйюр тутхан адамса.

- Хау, юйдегиле болганма, юй бичем Жаннета бла жашчык ёсдюребиз, анга бир жыл болады. Мен оюм этгенден, адамны жашауунда эм уллу байлыгы юйюрюдо.

- Спорт адамдан аслам кыарыу, саулыкк да излейди. Анда кепге квалырга асламны квалларындан келмейди. Андан тышында билиминг, усталыгынг а бармыды?

- Алгъа Мордовияны къырал университетини Педагогика институтуну физкультура эм спорт факультетин тауусханма, тренер болаллыккама, ызы бла юридический жаны бла да усталык алганма.

- Социал сетледе суратларынга кыаргандыда, тенглеринг аслам болгъаны эсленди.

- Командабыз кеп миллетли болганы себепли регионланы асламысында шубхларым бардыла. Биз бир бирибиз бла дайым байламлыкка туттабыз, болушлукк керек болса, мычмай къолдан келгенни этерибиз. Мен адамда эм багъалыгга кертичиликни, кезбау этмеуюну, таза жюрекден шубхлукк жюрте биллино санайма.

- Жамболат, ушагъыбызны ахшырында теңели оруу - алда кваллай муратларынг бардыла?

- Сентабрыни биринчи жарымында юйрею-журау этю жыйылыуларыбыз боллуккъдула, алагъа барлыккама. Бусагъатда баш борч кыарыу жыйргъады, алгъыннгы низамга къайтышыргъады. Пандемияны хатасындан алыкъа къаллай эришуле боллугу белгисизди, ахшы жангылыкка сакълайбыз.

Ушакъны КУЛЪЧАЛАНЫ Зульфия бардырганды.

БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

Тарыхыбызны жашырынлыкларыны ачаргъа болушхан жолоучулукъ

Тау ауузаланы ариулукуллары кеплени тамашагъа кыалдыра келгенлерин барыбыз да билебиз. Ата-бабаланы заманларындан бери жолоучула малкърарылыны кыонакбай-

болганды. Аны да ала, элни кесинде ётдюрюп кыомай, Хазна-Башы (Хазнидон - дюгерча) тарда кырагъандыла. Биюнюлюкде информатцияны асламы адамлагъа, бютюнда

орналгъан Хазна-Башыны табийгъаты энчилиги бла кесине тарта эди. Сёз ючюн, бу тийреде назыны бир тюрлюсю да ёсмейди дегенлеринде, эшитгениме ийнанмай, тегерекге кырал, теркелени излеп башладым. Алай бири да илинмедиди кёзюме...

Бизни бла бу жолоучулукъгъа тарыхчы Будайланы Назир эм халкъ уста Бачиланы Хамзат да чыкыгъандыла. Миллетибизни билимли тамата тёлуюсюню келечилери бу жумушда бек керек эдиле. Нек дегенде, быллайлада ата-бабаларыбыздан кыалгъан кешенеле, кыалала, шыкыла эм юй топле сакъланылдыла.

Бара-баргъанда, биринчи тохтагъан жерибиз Темирканланы кешене болганды. Айтханларына кёре, 14-15 ёмюрледе жайылгъан уллу эминаны кезиунде ишленгенди ол эм аны онг жанындагъы талада шыкыла да. Алагъа адамла арууларын башхалагъа жукьдурмаз ючюн кетгендиле эм жашауларыны ахыр такыйкъларын алада ётдюргендиле.

Тарыхчы Будайланы Назир айтханга кёре, миллетни халкъ жырларында аны тарыхы суратланып болады.

Халкъ фольклор не кыагъатдан да шатык эм керти хапарлайды жашауда бола келген затланы юслеринден. Бу кешенени тийресинде белгиле алимбиз Мызыланы Исмайыл кыазу ишлени бардырган кезиунде Византияда 1705 жыллада журюген ахчала эм дагъыда тиширю кереклени тапхан эди.

Сора «Темиркан улу Ачемез» деген халкъ жырда айтылгъан затла да ол заманлагъа келишедиле. Ол кырым хан бла уруш этген кезиунде. Экинчи эминаны келген кезиунде. Мен сагъыш этгенден, быллайлада да кыазу ишле бардырыгъа боллукьду.

Сора ол алайдагъы дыф кыала да эселге алына

тызю. Бу тийреде 300 чакълы юйор жашагъанды деп айтыла келеди фольклорда. Былайда аланы журтларыны топтери энтта да сакъланылдыла. Аны себепли, кыолгъа алып, бу ауузда да туризмни айнытыргъа боллукьду, - дегенди Будай улу.

Бу тийредеги дыф кыаланы кыурулушу алакат таманланганына халкъ уста Бачиланы Хамзат эс белгенди. Ол чертенича, аны ташлары бир бирге сейир келишдириу амал бла кыалангандыла. Алгъын цемент дегенча зат болмагъанын эсге алсакъ, кыалаларыбызны бла кешенелерибизини ишленгенле болмагъанча алакат устала болгандыла деп таукел айталлыкьбыз.

Биз тегерек-баш бла шагъырейленгенден сора, бу тары да халкъыбызны бир кесеги кеп ёмюрле алгъа жашап тургъан жер болганына тюшоннгенден сора, тюбешиюно экинчи бёлуюмо башланган эди. Ол да неди десегиз, жаш адамланы кыоину адетдеча сояргъа юйретю. Сёзсюз, бу жумушну тийишлисича толтура билгенле ёсюп келгенлени араларында алай кеп жокьдула. Ма ол себепден бу жумушну аллындан ахырына дерни кёргозтюрге ону этилген эди.

Ата-бабаларыбыз кыойну кыалай сюп санлагъанларыны юсюнден жыйылгъанлагъа Гюзюланы Исса бла Тахир кёргозюп, хапарын айтхандыла. Рोलикле Интернетде чыкыгъандан сора, кыарачула алагъа ыразылыкъларын билдирип, быллай юйретю сюжетле энтта да алдырыла турсала бек сюйюп кыарарыкъларын жазгандыла.

Тарых жаны бла роликле бла да болум тюз ол халли эди. Мен эслегенден, бу тарны юсюнден билгенле миллетибизде алай кеп туюлюдюле. Былайын халкъ асламында Хазнидон деп биледиле. Бу жер дюгер бла чеке болганыны себепли аланы тилде аты бегирек жайылыды.

Миллетни тамбласыны юсюнден сагъыш этип, хар ауузда да быллай тюбешюуени бардырыу ахшы тегере айланса, бек иги боллукьду. Тарыхыбыз, маданиятыбыз, адет-тёрелерибиз нечи бай болгъанларын эсге салгъанлай, жаш адамланы анга сейирлерин кыозгъаганлай туруну хар бирибиз да бардырыгъа итинирге керекбиз. Ташлы талачыла бу иште ахшы юлгю кёргозгендиле деп айтыргъа эркинме.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

лыкъларыны юсюнден бек ариу жазгандыла, ала жашагъан жерлени табийгъаты сейир, кыуатлы болганын хапарлагъандыла.

Биюнюлюкде бизни тёлуюмо борчу а халкъыбызны табийгъат байлыгъын сакълауду, ахшы адет-тёрелерин да унутмай, ызыбыздан келгенле саугъалауду. Аны ючюн а таматаларыбыздан ала билген затланы сурат, тура этерге керекбиз.

Озгъан ыйыкьда Ташлы-Таланы администрациясыны башчысы Токуланы Борис бла Гюзюланы тукумну адамлары кыурап, алакат жыйылы

жаш тёлую, Интернет бла жетгени себепли, тюбешюге телевидениядан, газетден сора да, блогерле да чакъырылгъандыла.

Гюзюланы Хадисни бла Лейланы арбазларындан уллу, гитче да жолгъа УАЗ машинала бла атланганбыз. Кыонакбайла сайлагъан жерлеге журналистле бла блогерле биринчи кере тебирегенлерин эсге алсакъ, ол тийреде бизге не да сейир эди деп таукел айталлыкьма. Башха тарланы танып, билип тургъанлыгъыбызгъа, Ташлы-Таладан 10 километр чакълы узаклыкьда

Кенгеш

Жууапсыз ата-аналагъа акъыл жыйдырыргъа кюрешедиле

КъМР-ни ара шахарыны администрациясында, муниципалитетни акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери эмда аланы эркинликлерин кыоруула жаны бла комиссиясыны кенгешти бардырылгъанды бу кюнледе. Аны кезиунде сабийлерине тийишлисича кыарамагъан ата-аналагъа жарашдырылган сегиз материалны сюзгендиле, деп билдиргендиле мэрияны пресс-службасындан.

Алайды да, бир материалгъа жик-жиги бла кыарагъанларындан сора комиссияны келечилери эки сабийге аналыкь эркинликини сыйырырча сюдге иск жиберирге ону этгендиле. Анда иш башлангынчы ол тиширюну энтта да кесин кыолгъа алыргъа заманы болгъанын белгилегендиле.

Ызы бла осал жашау болум-

гъа жетген бир юйорню эмда бир акъылбалыкъ болмагъанны эселге салыргъа оноулашхандыла. Энтта да бир сабийни уа школда кёз туурада тутаргъа келишгендиле. Сора дагъыда бир материалны юсю бла про-

филактиканы кючлендирирге, энтта да бирине кёре уа тазир салыргъа кереклисин белгилегендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

БИТИМ ДУНИЯ

Малкър тилге жууаланы атлары

- Агъач жууа - гриб лесной, гриб чёрный
- Суусар жууа - опёнок
- Сырлан жууа (шамшия тошлакь) - зонтики
- Бёрю жууа - подорешник
- Телешек жууа - подруздь
- Борсукъ жууа - подберёзовик
- Токмакъ жууа - груздь; дождевик
- Бурма жууа - гриб-баран
- Тонгуз жууа (ёпке жууа) - жёлчный гриб
- Галай жууа - сморчок
- Тошлакь - гриб
- Гоппан жууа - гриб-деликатес
- Тюклю жууа - груздь чёрный, дубовик
- Ёпке жууа - жёлчный гриб
- Тюлю жууа - лисички
- Ёторюк жууа - гриб ядовитый
- Уу жууа (ёторюк жууа, кыарч) - гриб ядовитый
- Домалай - трюфель
- Харам тошлакь (харам жууа) - поганка
- Жалгъан жууа (эшек жууа) - мухомор
- Хораз жууа - гребешок
- Жауун тошлакь (токмакъ жууа) - дождевик
- Чийсил жууа (чийсил тошлакь) - валуй
- Жашил жууа - поганка зелёная
- Шайтан кыулакь - вид гриба
- Кёк жууа - сыроежка
- Шамшия тошлакь - зонтики
- Къайын жууа - чага
- Шанджар (кыарач) - воловик
- Кыарч - гриб ядовитый (вид)
- Эмен жууа (тюклю жууа) - дубовик
- Кыутсуз жууа - осиновик
- Эчки жууа (гагай жууа) - сморчок
- Кыызгыл жууа - подосиновик
- Лурча - восточный гриб
- Сары жууа - волнушка
- Марал жууа - шампиньон
- Мугут жууа - плесневый гриб

Кырулуш

«Южный»
микрорайоннга – алакат садик

Чегем шахарда «Демография» миллет проектни чеклеринде «Южный» микрорайонда 140 сабийге жангы садик бите турады. Объект саулай бюгонню излемлеге келиширикти, бир кыатлы боллукду. Анда жыл санларына кере жети кыауум кечинириктиде.

Аны кесини аминистрациясы, ясли бөлүмю, музыка кабинети, спортзалы, медицина пункту, ашханасы эм абериле сакланган жерлери да боллукдула. Комплекси уллулугу

2 минг квадрат метрден асламды, кырулушуна уа 109 миллион сом кыоратыллыкды.

Жангы микрорайонда жашау журтланы санына танг кыошула барады, ол себепден школга дери билим беруу учрежденияны мында ашыгып саклайдыла. Шендю аны ич кыабиргяларын сорте турадыла эм арбазын да айбатландырадыла. Ол быйыл сентябрь айны ахырына ачыллыкды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Бирге ышарайык

Сёз кыапчыкь Хангерий

Хангерий эл башындан эл аягына келди. Кыонакыны арбазына киргенде, юйно иеси дуу эше тура эди.

– Иш кыолай болсун, Кыонак!
– Ой, сау бол, сау кел, жууукь бол, Хангерий. Танг аласы бла не жол кёллю болганса? Кел, юйге кир, туз-гыржын бизде да табылыр.
– Анга ишегим да жокьду, антым... Кыалай турасыз, тынчмысыз, Кыонак?

– Аллах айтса, бусагыатда хатабыз жокьду.

– Ауругъаныгыз болмай тура эсе-гиз...

– Сау бол, аллайыбыз да кёрюнмейди.
– Сабий-балий да?

– Бары да тынчдыла.
– Кермахан а кыалайды, харип, аягы юсюндемиди?

– Хау, алай кибикди.
– Бусагыатда элде сабий ауруу жайылган хапар барды, ууакыларыгыздан саусуз жокь эсе?

– Жокьду.
– Кыошуларыгыздан а не хапар?

– Аллахша шукур, тынчдыла.
– Солтан бутуна балта жетдирген харпери бар эди да, кыалайды?

– Эртте иги болганды ол а.
– Иги эди да, харип. Малинг, тауугъунг да жеринде эселе?

– Алагы заран тышген да жокьду.
– Быйыл бёрлюю жылды, ол начасладан хыянат тиймей тура эсе?

– Угыай, аллай да жокьду.
– Иги эди да сора. Да, Кыонак, дуу хазырагъанынга кере, трудоденьлеринге кеп нартох алыр умутунг барды.

– Да нек алмайбыз. Бизни колхозда ишлемеген адамыбыз жокьду. Колхозубуз энди кыолайлы болганды. Ол онглу болса – бизни жашаубуз да иги болады.

– Кыонак, ол, ажир кибик, уллу кызыл хораз сизнимиди?

– Бизниди ол а.

– Тоба, тоба, не алакат затды. Гураларыгыз да кёкге жайылгандыла. Ала жетерге ахшы боза хазырагъа керексе, антым.

– Да, Хангерий, бозам а бусагыатда да барды. Кыатын кибик мени ансыз этмейди. Кел юйге, кертада да, эшикте сюелип турса.

– Угыай, ары кире да турмайма. Ашыкыгъан этеме.

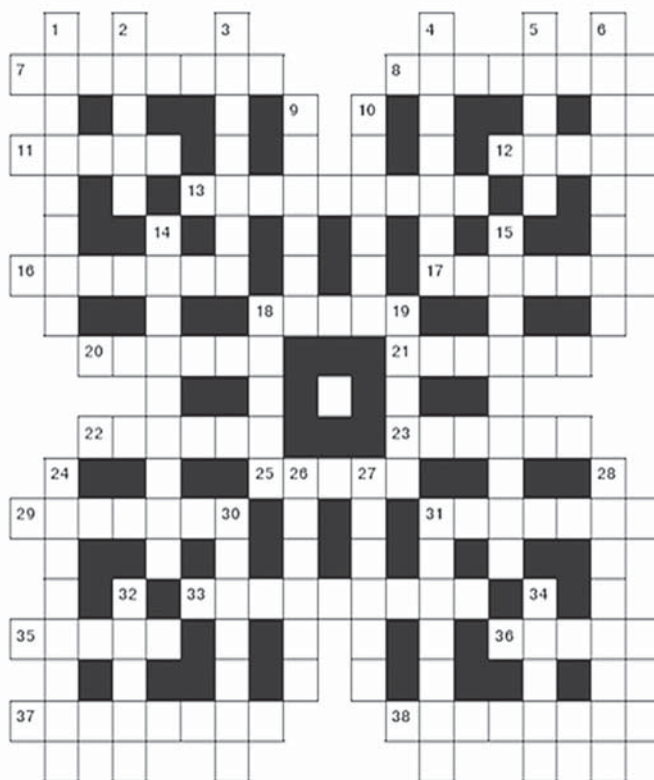
– Жумушунг, затмы бар эди?

– Угыай, оллахий, жумушум болуп да жокьду. Алай отуннга барырга эшегинги берсенг эди деп жанлай келе эдим.

– Да анга уа не угъайым барды. Алгыракь айтсанг, ишинг тамам боллукь эди. Сен арбазгы киргенде, халжарда жаш анга иер сала болганды. Энди уа кетген болур, хайырсыз. Барып кыарадыла, жаш кетип тура эди.

КЪАЦИЛАНЫ Хабу.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 7. Полициячы. 8. Аман адамга алай да айтадыла. 11. Юй кыанатлы. 12. Осал. 13. Жауунда, исси кюн тубюнде да керек зат. 16. Нальчикни бир тийреси. 17. Нарт батыр. 18. Адамны кыарыусуз этген зат. 20. Тутмакь. 21. Сюрюн. 22. Гитче «чалгы» бла ишлеген. 23. Адамны сыйы-намьсы. 25. Кеслери да тынчаймадыла, башхалагы да аладан тынчлыкь жокьду. 29. Кыабарты боза. 31. Сабийсиз адам. 33. Бизни бла бир тилли, бир ниетли халкыны адамы. 35. Хуна, чалы. 36. Зурнук. 37. Кыарачайда тау башы. 38. Жомакьда сары чачлы бийче.

ЁРЕСИНЕ: 1. Омакь этиу. 2. Тепеланы Алимни китабы - «..... ташла». 3. Кыонак келтирген затла..

4. Иерни арт кышында кысылып, женгил жюк салынуучу жер. 5. Эртте заман. 6. Кыошакыга омакьланган адам, асламында тиширчу. 9. Кыоруулау. 10. Жип. 14. Ашха тёзюмсюзге, кеп ашагыанга алай айтадыла. 15. Кыара шинли адам. 18. «Тогуз кючу болган» дарман ханс. 19. Юч-тёртжыллыкь кыой. 24. Кыаугъачы адам. Осман империяны аскерчисине да айтадыла алай. 26. Огыры Малкяр тийресинде жер аты. 27. Кыш кыарда учурган затла. 28. Аллай юйледе жашагъанланы алда кулакка чыгаргандыла. 30. Эски таулу эр киши ат. 31. Бай. 32. Орус жомакыга кирген тахта кёгет. 34. Музыка инструмент.

ГАЗЕТНИ 103-чю НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН
СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Самырла. 8. Сатанай. 10. Суу. 11. Аргымакь. 12. Иги. 13. Малчы. 15. Заман. 16. Алаша. 20. Жайлау. 21. Балчыкь. 25. Сурат. 26. Кыамил. 27. Парча. 30. Тал. 31. Кыуурма. 32. Чум. 35. Бугъачар. 36. Аргудан.

Ёресине: 1. Бабунач. 2. Тым. 3. Аллах. 4. Жалкыа. 5. Бал. 6. Хангоша. 9. Базман. 14. Чыгарма. 17. Лакъырда. 18. Кыалач. 19. Жална. 22. Хомпук. 23. Жумарукь. 24. Ачыуташ. 28. Акъсакь. 29. Кыаура. 33. Таш. 34. Чат.

Учредитель: Кыабарты-Малкяр Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкяр регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагы «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагыатда кыол салынады. 20.00 сагыатда кыол салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГАНЛА:

Кегенчиланы Зульфия,
Кучукъланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасарлары;
Геляяны Валя (1,2,3,4-чи бетле),
Бийчеккуланы Жаннета (9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1253 экз. Заказ № 1823

Багыасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленни атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru